

Kroppen inte redo än

Det är inte ovanligt att flickor i fattiga och krigshärjade länder får barn när de själva fortfarande är barn. Enligt beräkningar kan det handla om två miljoner födselar varje år.

Text: Ylva Berlin | Bild: Pieter ten Hoopen | [Prenumerera](#) | Artikel i SocialPolitik nr 1 2017

Sofia Klemming Nordenskiöld och fotografen Pieter ten Hoopen har rest runt och träffat barnmammor i Zambia, Niger, Colombia, Syrien, Burkina Faso, Haiti och Bangladesh.

– Vi ville dokumentera utsattheten. Flickorna har inte rätt till sina liv eller sina kroppar och saknar stöd från samhället.

Det finns FN-statistik på kvinnor i reproduktiv ålder, men mammor under 15 år registreras inte, säger Sofia Klemming Nordenskiöld.

Sofia och Pieter träffade totalt 26 barnmödrar. De fick hjälp att komma i kontakt med dem genom Plan International som har flickgrupper och ungdomsgrupper i femton länder, och genom FN-organet UNFPA som erbjuder mödrahälsovård i flyktingläger i bland annat Jordanien.

– Den yngsta var en flicka från Haiti som var 13 år gammal. I Guatemala kan barnmödrar vara endast nio år gamla, säger Sofia Klemming Nordenskiöld.

I Sverige är det förbjudet att ha samlag med någon som är under 15 år. Andra länder har ett liknande skydd. Fast reglerna följs inte alltid. I till exempel Bangladesh är det vanligt att flickor gifts bort när de är 13 år gamla, trots att gränsen för äktenskap är 18 år.

Unga flickors kroppar är inte färdiga för en graviditet, så både graviditet och förlossning blir besvärliga och de kan få svåra skador.

– I Bangladesh mötte vi en ung flicka som tappade mycket blod under förlossningen. Barnet förlöstes, men moderkakan var kvar

i livmodern. Modern bodde i Dacca och fick blodtransfusion och professionell vård. Hon skulle inte överlevt om hon bott på landet.

En annan komplikation är att barnen kan vara extremt små när de föds, vilket gör att de får svårt att överleva. Sofia berättar om en barnmamma de mötte som hade en långdragen förlossning. Den varade i flera dagar och barnet dog av syrebrist vilket blev en traumatisk upplevelse för mamman. Hon fick sedan vänta på en underlivsoperation på ett rehabiliteringscenter.

Komplicerade och långvariga förlossningar samt våldtäkter kan göra att unga kvinnor får fistel. När underlivet är svårt skadat bildas ett hålrum mellan slidan och urinblåsan, eller mellan slidan och ändtarmen. Det orsakar inflammationer och gör att kvinnan inte kan kontrollera urin eller avföring. Hon blir ofta utstött ur gemenskapen.

Flickor och kvinnor har i många länder ett lägre värde än pojkar och män. Det finns lagar som ska skydda flickor från att bli gravida, men ofta följs de inte.

– Vi träffade en flicka som våldtagits av sin lärare. Han hade ett gediget socialt nätverk och skyddades av byns äldste. Flickan hade inga rättigheter, berättar Pieter ten Hoopen.

Många organisationer arbetar med att öka kvinnors rättigheter och värde och med att informera om hur skadligt det är att blir gravid när man inte är vuxen. I vissa länder finns preventivmedelsrådgivning och ungdomsmottagningar som arbetar förebyggande.

– Vi träffade flickor som var fattiga och utsatta på olika sätt. De kom från svåra och problematiska uppväxtmiljöer. I Jordanien mötte vi syriska flickor som levde i flyktingläger. De var oerhört utsatta och de flesta hade mer än ett barn, säger Sofia.

Hon berättar om flickor i Haiti som hade mist både familj och ägodelar i samband med den svåra jordbävningen år 2010. De bodde i fruktansvärda läger, hade inga valmöjligheter och var

för unga för att ta hand om barn. Många tvingades sluta skolan och blev bortgifta med barnets pappa. Deras familjer var förtvivlade över att de inte kunde skydda flickorna från att bli gravida.

Det är särskilt vanligt med barnmammor i vissa länder.

– I Niger är 76 procent av flickorna bortgifta när de är 18 år. Sydsudan, Sierra Leone och Centralafrikanska republiken är exempel på länder med krig och konflikter, där unga flickor blir sexuellt utnyttjade och gravida alldeles för tidigt. I Zambia och Colombia fick flickorna ofta barn med äldre killar de träffat i skolan.

En flicka i Zambia var tvungen att gifta sig med barnets pappa, fast hon inte kände honom och vägrade vara med honom. Flickans föräldrar lämnade över henne till hans familj.

Färre än hälften av de barnmammor Sofia Klemming Nordenskiöld och Pieter ten Hoopen träffade levde med barnets pappa.

I Syrien och Bangladesh stod ensamstående mödrar utanför samhället, men i Haiti, Colombia och Zambia tog släkten hand om barnen. Flickorna fick gå i skolan och var relativt trygga och välmående.

– Det kan dock se olika ut i olika familjer och olika länder. Religionen har betydelse, men barnmammor finns överallt. Vi konstaterade att flickorna på landsbygden mådde lite bättre.

Sofia Klemming Nordenskiöld och Pieter ten Hoopen slogs av hur hårt flickorna kämpade i sina liv.

– De saknade de bekvämligheter vi är vana vid, tvättmaskin, diskmaskin, dammsugare, rinnande vatten och toaletter. Många tog ett stort ansvar för hushållet, vare sig de levde i ursprungsfamiljen eller med mannens familj.

Sofia Klemming Nordenskiöld poängterar att det är viktigt med upplysning och preventivmedelsrådgivning för att förändra situationen.

– Inriktningen måste vara att barn inte ska bli gravida och föda barn. Det finns ett stort motstånd mot att ändra på det här, trots att barnmammor är utsatta, får alldeles för stort ansvar och inte kan utbilda sig. Det begränsar

samhällsutvecklingen i de här länderna.

Ylva Berlin

Läs mer:

I hela världen föder 7,3 miljoner flickor under 18 år barn varje år. 2 miljoner av dem är under 15 år – något som är vanligare där det är krig och katastrofer.

I utvecklingsländerna blir en femtedel av flickorna gravida innan de är 18 år och tre procent föder barn innan de har fyllt 15 år. Antalet barnmammor ökar i Latinamerika och Karibien.

I Sverige har tvärtom andelen mödrar som fått sitt första barn under tonåren stadigt minskat sedan 1973, från 15,3 till 2,4 procent 2014.

Barnmödrar löper dubbelt så stor risk att dö i barnsäng, de får ofta svåra men. Hälsoproblem är vanligt bland flickor som blivit gravida inom två år från första menstruationen, innan slida och livmoder är fullt utvecklade.

Fotoutställningen #childmothers med bilder av Pieter ten Hoopen visades senast i samband med att världens ledare i FN:s råd för mänskliga rättigheter, UNHCR, samlades i Genève i slutet av februari.

Se www.childmothers.org.